Keuzes maken en aan knoppen draaien

Waterschap Zuiderzeeland is ontstaan na een fusie van diverse waterschappen. Het beheergebied omvat drie polders: de Noordoostpolder, Oostelijk Flevoland en Zuidelijk Flevoland. De inpoldering neemt een geheel eigen problematiek met zich mee, zoals bodemdaling. Naast de kwaliteit van het oppervlaktewater, zijn bodem en bodemdaling dan ook belangrijke thema's voor Zuiderzeeland.

Tekst en fotografie: Monique Ooms

"We zakken nog steeds", valt senior beleidsadviseur Rob Nieuwenhuis van Waterschap Zuiderzeeland met de deur in huis. "De bodemdaling in ons werkgebied is een gevolg van de inpoldering. Uit een prognose die we hebben laten maken, blijkt dat de bodem in een deel van de Noordoostpolder, ten zuiden van Emmeloord, tot 2050 nog 1 centimeter per jaar zal zakken. In Zuidelijk Flevoland, vlakbij Almere, daalt de bodem zo'n 1 tot 1,5 centimeter per jaar." Over de strategie van het waterschap hierin vertelt Nieuwenhuis: "De uitgangssituatie in Flevoland is gelukkig heel goed. Hierdoor hebben we het waterpeil niet eerder verlaagd. Ook voor de toekomst staan we kritisch tegenover het verlagen van de waterpeilen omdat dit leidt tot verdere daling van de bodem. Wel gaan we de waterafvoer verbeteren, zodat het overtollige water sneller het gebied uit kan en de kans op wateroverlast wordt beperkt." Doordat de bodemdaling doorzet, zal de situatie voor agrariërs in het gebied ten zuiden van Emmeloord verslechteren. "Dat is voor bollenkwekers een probleem. Het is uiteindelijk aan de kwekers om hierin keuzes te maken. We zien wel dat in dit deel van de polder minder grond wordt verpacht voor de bollenteelt."

DOORSPOELEN

Verzilting is een minder groot probleem in Zuiderzeeland. "Die situatie is stabiel. Er is wel sprake van zoute kwel aan de westkant van de Noordoostpolder en de Flevopolder, het grondwater is daar wat zouter en de concentraties zout in het oppervlaktewater zijn hoger. Dat is al zo vanaf het ontstaan van de polders. Om het oppervlaktewater in de tochten door te spoelen, hebben we vorig jaar twee hevels op de Westermeerdijk aangelegd aan de westkant van de Noordoostpolder, waarmee we zoet water vanuit het IJsselmeer inlaten. Kwekers konden dit direct merken in hun teelt, het zoutgehalte is lager geworden." De diepte waarop het zoutere grondwater voorkomt varieert sterk binnen Flevoland. Ruwweg betekent dit dat hoe dichter bij het IJsselmeer, hoe ondieper het zoute grondwater zit. "Kwekers moeten dus goed afwegen of ze willen beregenen met grondwater of oppervlaktewater."

Zo'n zes jaar geleden zijn LTO Noord-Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland en Provincie Flevoland gestart met het Actieplan Bodem & Water. De KAVB is later aangehaakt. "Het diepploegen van kavels nam toe. Dat riep twijfels op over de gevolgen voor de bodemkwaliteit. Uit landelijk onderzoek blijkt dat in Flevoland een forse verdichting van de bodem valt te verwachten. Als de bodem vanaf de bovenkant wordt dichtgereden kan er geen water worden opgenomen. Het gebrek aan waterberging dat daarmee ontstaat, kan leiden tot overstromingen op de lager gelegen delen. Bovendien spoelen nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen sneller af naar het oppervlaktewater. Om daarin verandering te brengen is het programma Actieplan Bodem & Water opgezet. Doel hiervan is kennis te brengen bij de boeren. Wij helpen hen meer zicht te krijgen op de bodemstructuur van hun kavels en geven informatie over effecten en mogelijke maatregelen. Verder organiseren we jaarlijks een Bodem & Waterdag voor agrariërs. Op 3 februari vond de derde editie plaats van deze kennisdag. Hierin stellen wij ons op als partner van de boer."

SAMENWERKEN

Het valt Rob Nieuwenhuis en zijn collega Bert van den Bosch, toezichthouder en adviseur bij Waterschap Zuider-

ILLUSTRATIE FLONKDE

Bert van den Bosch (r) en Rob Nieuwenhuis: ‘We werken steeds meer samen.’

zeeland, op dat het bewustzijn bij de agrariër is gegroeid. “Hij komt vaker van de trekker af om ook zelf goed naar de bodem te kijken. Ook op mechanisatiegebied is er het nodige veranderd; we zien meer machines met rupsbanden en bandendrukwisselsystemen zijn in opkomst.” De rol van het waterschap is veranderd, stelt Van den Bosch. “Wij adviseren en beantwoorden vragen over waterkwaliteit, bodem en emissies. Twintig jaar geleden stonden agrariërs en het waterschap nog lijnrecht tegenover elkaar met de komst van verplichte teeltvrije zones en driftreducerende spuitdoppen. Nu werken we samen en delen we kennis op het gebied van bodem en water.” Daarnaast blijft de toezichthoudende rol van belang. “We treden handhavend op als dat niet anders kan. Overigens vinden andere agrariërs dat vaak alleen maar goed. Wetsovertreders zijn immers niet goed voor het imago van de sector.”

Het project Schoon Erf, Schone Sloot heeft al mooie resultaten opgeleverd in Zuiderzeeland. Van den Bosch: “We hebben een emissiereductie van 75 procent gerealiseerd bij de negen bollenkwekers die meededen. Daar zijn we blij mee, maar we zijn er nog niet. Helaas meten we nog te veel normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater. Landelijk is er een dalende trend en we ervaren ook dat de bewustwording rond middelengebruik en emissies is gegroeid.” Om blijvend aandacht te vragen voor het terugdringen van emissies, voert het waterschap samen met de sector gebiedsgerichte pilots uit. Nieuwenhuis en Van den Bosch: “Per gebied hebben we meerdere meetpunten in het oppervlaktewater om inzicht te krijgen in de emissies. Hiermee informeren wij de telers in het gebied, zodat zij weten aan welke knoppen ze moeten draaien. Zo hopen we gezamenlijke verantwoordelijkheid te creëren.” Emissies komen niet alleen via het land in het oppervlaktewater terecht. “Erfemissie is ook een belangrijke route, bijvoorbeeld bij het schoonspoelen van machines. Bij monstername van het waswater van veldspuiten blijkt daar een hoge concentratie van middelen in te zitten.” In een van de pilots worden proeven gedaan met compost in afwateringsgreppels van percelen. “De verwachting is dat gewasbeschermingsmiddelen zich hieraan binden zodat de perceelemissie vermindert.”

STAPPEN ZETTEN

Het waterschap hoopt dat bewustwording bij kwekers er uiteindelijk toe leidt dat ze hun werkwijze aanpassen en de juiste maatregelen nemen. POP-subsidies vanuit de provincie helpen daarbij. “De sector moet zelf de beweging maken naar minder emissies en schoner werken. Wij denken daarin graag mee vanuit de wet- en regelgeving. Zo kunnen we samen stappen zetten om tot schoner oppervlaktewater – een gezamenlijk belang – te komen.”

Serie over waterschappen

Waterschappen zijn belangrijk voor agrarische ondernemers. Andersom zijn agrarische ondernemers ook belangrijk voor de waterschappen. Wat doen waterschappen zoal, behalve handhaven? Welke thema’s spelen een rol? Om daar meer zicht op te krijgen, brengen we een serie artikelen over waterschappen.